

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Балалардың танымдық қызығушылығын арттыру

ЖАРИЯЛАНДЫ
21.02.2026СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/187344/>**Жұбан Баян Бердіқызы**

Тәрбиеші

Маңғыстау облысы, Жаңаөзен қаласы

"№13 "Ақмарал" бөбекжайы" МКҚК

Аннотация.

Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйым жағдайында балалардың танымдық қызығушылығын арттырудың педагогикалық маңызы қарастырылады. Танымдық белсенділіктің тұлғалық даму мен оқу мотивациясының қалыптасуына әсері ғылыми тұрғыда талданады. Баланың қоршаған ортаны танып-білуге деген ішкі ұмтылысын дамытуда тәрбиешінің рөлі мен тиімді әдіс-тәсілдері сипатталады.

Кілт сөздер: танымдық қызығушылық, танымдық белсенділік, мектепке дейінгі тәрбие, зерттеу әрекеті, бақылау, мотивация, тәрбиеші.

Кіріспе

Мектепке дейінгі кезең баланың интеллектуалдық және танымдық дамуының негізі қаланатын ерекше уақыт болып табылады. Осы кезеңде қалыптасқан танымдық қызығушылық баланың кейінгі оқу әрекетіне, білімді меңгеру қарқынына және ойлау қабілетінің дамуына тікелей ықпал етеді. Танымдық қызығушылық баланың жаңа ақпаратқа деген зейінін, зерттеуге деген ынтасын және белсенді әрекетке дайындығын анықтайтын маңызды психологиялық фактор ретінде қарастырылады.

Ғылыми-педагогикалық зерттеулер көрсеткендей, қызығушылықсыз меңгерілген білім тұрақсыз әрі үстірт болады. Ал ішкі уәжбен қабылданған танымдық тәжірибе баланың санасында ұзақ сақталады. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбие мен оқыту үдерісінде танымдық қызығушылықты қалыптастыру мен қолдау негізгі міндеттердің бірі болып табылады.

Танымдық қызығушылықтың психологиялық мәні.

Танымдық қызығушылық – баланың қоршаған ортаны танып-білуге, жаңа мәлімет алуға және белгісіз құбылыстарды түсінуге бағытталған тұрақты ішкі қажеттілігі. Бұл құбылыс баланың табиғи әуестігімен, сұрақ қою белсенділігімен және зерттеуге деген ұмтылысымен сипатталады. Ерте жаста бала қоршаған ортаны эмоциялық қабылдау арқылы таниды, сондықтан қызығушылық көбіне таңдану, қуану, таңырқау сезімдерімен қатар жүреді.

Танымдық қызығушылықтың дамуы баланың ойлау әрекетінің белсенділігімен тығыз байланысты. Қызығушылық туындаған жағдайда бала ақпаратты қабылдауға ғана емес, оны түсінуге, салыстыруға, себеп-салдарлық байланыстарды анықтауға ұмтылады. Бұл үдеріс зейіннің тұрақтануына, есте сақтаудың жақсаруына және сөйлеу белсенділігінің артуына ықпал етеді.

Балабақша жағдайындағы танымдық даму ерекшелігі.

Балабақша – баланың танымдық тәжірибесі жүйелі түрде ұйымдастырылатын алғашқы білім беру ортасы. Мұнда бала жаңа білімді дайын күйінде қабылдамай, көбіне бақылау, тәжірибе, ойын және зерттеу әрекеті арқылы меңгереді. Осы кезеңде баланың «Неге?», «Қалай?», «Не үшін?» деген сұрақтарының көбеюі оның танымдық қызығушылығының табиғи көрінісі болып табылады.

Егер тәрбиеші баланың сұрақтарына немқұрайлы қараса немесе танымдық белсенділікті шектесе, балада қызығушылық бәсеңдеуі мүмкін. Ал педагог баланың зерттеушілік ұмтылысын қолдаса, бұл баланың интеллектуалдық белсенділігінің тұрақты дамуына негіз болады.

Тәрбиешінің рөлі.

Балалардың танымдық қызығушылығын арттыруда тәрбиеші шешуші рөл атқарады. Педагог оқу қызметін ұйымдастыруда тек ақпарат беруші емес, баланың танымдық әрекетін бағыттаушы және ынталандырушы болуы тиіс. Тәрбиешінің кәсіби шеберлігі баланың қызығушылығын ояту, оны қолдау және тұрақтандыру қабілетімен анықталады.

Тәрбиеші баланың қызығушылығын арттыру үшін проблемалық жағдайлар туғызады, ойландыратын сұрақтар қояды, бақылау мен тәжірибеге негізделген тапсырмалар ұсынады. Сонымен қатар педагог баланың бастамасын қолдап, оның жеке танымдық тәжірибесіне құрметпен қарауы қажет. Мұндай педагогикалық ұстаным баланың өздігінен ізденуіне, ойлауына және зерттеуіне мүмкіндік береді.

Танымдық қызығушылықты арттырудың педагогикалық шарттары.

Танымдық қызығушылық тиімді қалыптасуы үшін білім беру үдерісі баланың жас ерекшелігіне, психологиялық қажеттіліктеріне және қабылдау мүмкіндіктеріне сәйкес

ұйымдастырылуы тиіс. Танымдық тапсырмалар баланың тәжірибесіне жақын, мағыналы және эмоциялық тартымды болуы қажет.

Баланың қызығушылығы көбіне жаңалыққа, тосындыққа және әрекетке негізделген жағдайда артады. Сондықтан оқу қызметінде көрнекілік, тәжірибе, ойын элементтері және зерттеу әдістері кеңінен қолданылуы тиіс. Бала тек тыңдаушы емес, белсенді зерттеуші ролінде болуы маңызды.

Танымдық белсенділікті дамытудың тәсілдері.

Мектепке дейінгі тәжірибеде танымдық қызығушылықты арттыру бақылау, тәжірибе, салыстыру, сұрақ-жауап, ойын және шығармашылық әрекет арқылы жүзеге асады. Табиғат құбылыстарын бақылау, қарапайым тәжірибелер жасау, заттарды салыстыру баланың ойлау әрекетін белсендіреді.

Ойын әрекеті де танымдық қызығушылықты дамытудың тиімді құралы болып табылады. Ойын барысында бала жаңа білімді еркін, қысымсыз жағдайда меңгереді. Танымдық мазмұндағы ойындар баланың зейінін тұрақтандырып, зерттеуге деген ынтасын арттырады.

Нәтижелілік көрсеткіштері.

Танымдық қызығушылықтың қалыптасуы баланың мінез-құлқынан, сұрақ қою белсенділігінен және оқу әрекетіне қатысуынан байқалады. Қызығушылығы жоғары бала жаңа тапсырмаларға белсенді қатысады, зерттеуге ынта танытады, қоршаған ортаға зер салады.

Маңызды көрсеткіштердің бірі – баланың дербес танымдық әрекеті. Егер бала өздігінен бақылауға, тәжірибе жасауға немесе сұрақ қоюға ұмтылса, бұл оның ішкі танымдық уәжінің қалыптасқанын білдіреді.

Қорытынды

Балалардың танымдық қызығушылығын арттыру – мектепке дейінгі тәрбиенің негізгі бағыттарының бірі. Танымдық белсенділік баланың интеллектуалдық дамуына, оқу мотивациясының қалыптасуына және тұлғалық жетілуіне ықпал етеді. Тәрбиешінің мақсатты педагогикалық ықпалы мен дұрыс ұйымдастырылған білім беру ортасы баланың зерттеушілік қабілеттерін дамытып, білімге деген тұрақты қызығушылық қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер.

1. Венгер Л.А. *Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қабілеттерін дамыту.* – Алматы, 2017
2. Қалиева С. **Мектепке дейінгі педагогика.** – Алматы: Білім, 2018.

3. Әбдіғапбарова Ұ. **Мектеп жасына дейінгі балалар психологиясы.** – Алматы: Эверо, 2019.
4. Бозауғанбаева Б. **Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі.** – Алматы: Қазақ университеті, 2017.
5. Выготский Л.С. **Баланың психикалық дамуы.** – Москва, 2016.
6. Эльконин Д.Б. **Балалық шақтағы психикалық даму.** – Москва, 2017.
7. Мухина В.С. **Жас ерекшелік психологиясы.** – Санкт-Петербург, 2018.
8. Запорожец А.В. **Мектепке дейінгі жастағы баланың дамуы.** – Москва, 2015.
9. **Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту журналы.** – 2022.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.